

AANBEVELING 19

HET 6de EU-KADERPROGRAMMA (2002-2006)
VOORSTEL VAN DE EUROPESE COMMISSIE

8 maart 2001

AANBEVELING BIJ HET VOORSTEL VAN DE EUROPESE COMMISSIE VOOR HET 6de EU-KADERPROGRAMMA VOOR ONDERZOEK, TECHNOLOGISCHE ONTWIKKELING EN DEMONSTRATIE (2002-2006) MET HET OOG OP DE REALISATIE VAN DE EUROPESE ONDERZOEKSRUIMTE

INHOUD

SITUERING	3
KADERPROGRAMMA 2002-2006 - NIEUW CONCEPT	4
1. Conceptoverzicht	4
2. Actiepijlers	4
3. Werkinstrumenten	6
4. Vereenvoudiging	6
5. Budget	6
VASTSTELLINGEN EN AANBEVELINGEN	7
1. Algemeen	7
2. Invoeren Europese O&O-norm	8
3. Niet-gericht en langere-termijnonderzoek	8
4. Programma- versus projectaanpak	9
5. Science sharing	9
6. Gecoördineerd en geïntegreerd beleid binnen de Europese Commissie	9
7. Instrumenten	10
8. Coördinatie van onderzoeksprogramma's	12
9. Onderzoeksinfrastructuur	12
10. Mobiliteit	13
11. KMO's	13
12. Pro-actief onderzoek	13
13. Kwaliteit	13
14. Joint Research Centres	14
15. Aandacht voor vrouwen in de wetenschap	14
16. Aandacht voor de dalende instroom in de beta-wetenschappen	14

SITUERING

Op 18 januari 2000 heeft EU-commissaris Philippe Busquin, Directoraat-Generaal Onderzoek, de mededeling 'Naar een Europese onderzoeksruimte' verspreid. Deze nota is opgebouwd rond een aantal sleutelactiviteiten die tot doel hebben meer coherentie binnen de Europese onderzoekswereld tweeweg te brengen om o.m. de achterstand van de onderzoeksinspanningen in Europa ten opzichte van de VS en Japan, alsook de versnippering van de financiële middelen en onderzoeksinspanningen over de verschillende lidstaten, aan te pakken. Op 6-7 maart 2000 werd over deze nota in Lissabon een eerste informele bespreking georganiseerd met de ministers bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek. Het document is vervolgens besproken op de formele Raad Onderzoek van de EU op 15 juni 2000.

Verschillende actoren inzake wetenschappelijk onderzoek en technologische innovatie zijn geconsulteerd geweest omtrent deze nota. Ook de VRWB heeft een advies bij de 'Busquin-nota' geformuleerd¹.

Op 4 oktober 2000 bracht de Europese Commissie de communicatie uit 'Making a reality of the European Research Area: guidelines for EU research activities'², waarin de krachtlijnen van het 6de Kaderprogramma uiteengezet werden. De heer Kurt Vandenberghe, kabinet van commissaris Busquin, heeft dit document nader toegelicht tijdens de vergadering van de commissie Federale en Internationale Samenwerking (CFIS) van 25 oktober 2000.

Deze ideeën krijgen een meer concrete en definitieve vorm in het voorstel van de Europese Commissie voor het 6de Kaderprogramma voor Onderzoek, Technologische Ontwikkeling en Demonstratie (2002-2006), dat op 21 februari 2001 gepubliceerd werd. Bij het opstellen ervan wilde men afstappen van het 'klassieke' stramien van vorige Kaderprogramma's om een volledig nieuw concept, met het oog op het realiseren van de Europese Onderzoeksruimte, uit te werken. Dit voorstel zou tevens rekening houden met de suggesties en commentaar uit bovenvermelde consultaties.

Traditiegetrouw heeft de VRWB het voorstel voor het 6de EU-Kaderprogramma besproken en hierover voorliggende aanbeveling uitgebracht, voorbereid in de CFIS. In een eerste paragraaf hiervan wordt het conceptvoorstel voor het 6de EU-Kaderprogramma kort weergegeven, gevolgd door een aantal aanbevelingen in een tweede paragraaf.

---

¹ VRWB-advies bij de mededeling van de Europese Commissie 'Naar een Europese Onderzoeksruimte', VRWB-R/ADV-66, 11 mei 2000

² COM(2000)612 - mededeling van de Europese Commissie

KADERPROGRAMMA 2002-2006 - NIEUW CONCEPT

1. Conceptoverzicht

Het nieuwe Kaderprogramma steunt op volgende belangrijke principes, als basis voor het verwezenlijken van een Europese onderzoeksruimte.

- Betere structurering, alsook een betere coördinatie en afstemming op andere nationale en Europese onderzoeksinitiatieven;
- Beperken van de onderzoeksdomeinen waarbij prioritaire aandacht gaat naar Europese toegevoegde waarde;
- Richten en openen van de EU-onderzoeksactiviteiten naar de rest van de wereld;
- Vereenvoudigen van regels en decentralisatie.

Bij het vertalen van deze principes naar concrete acties, wordt afgestapt van een stramien met horizontale en thematische programma's en 'key actions'. Het voorstel voor het 6de Kaderprogramma is opgebouwd rond 3 grote actiepijlers:

- Integreren van wetenschappelijk onderzoek
- Structureren van de Europese onderzoeksruimte
- Versterken van de fundamenten van de Europese onderzoeksruimte

Tegelijk worden drie belangrijke 'werkinstrumenten' voorgesteld die vooral bij de eerste pijler zullen worden ingezet:

- Excellentienetwerken
- Grote 'geïntegreerde' projecten
- EU-ondersteuning van gemeenschappelijke programma's, volgens artikel 169 van het Verdrag

2. Actiepijlers

2.1. INTEGREREN VAN WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Prioritaire thematische domeinen

Het integreren van de onderzoeksinspanningen zal voornamelijk gebeuren via grote projecten van (strategisch) thematisch onderzoek. Het gaat hier om een 7-tal prioritaire domeinen die geselecteerd werden op basis van hun belang voor de competitiviteit van de Europese economie en/of omwille van hun sociaal-maatschappelijk belang binnen Europa.

- Genomica en biotechnologie voor de gezondheid
- Technologieën voor de informatiemaatschappij
- Nanotechnologieën, intelligente materialen en nieuwe productieprocédés
- Lucht- en ruimtevaart
- Voedselveiligheid en gezondheidsrisico's
- Duurzame ontwikkeling en verandering in het aardsysteem
- Burgers en governance in de Europese kennismaatschappij

In andere dimensies van onderzoek

Onder deze noemer worden verschillende aandachtspunten samengebracht. Ten eerste worden hierin acties aangekondigd ter bevordering van de deelname van KMO's aan het Kaderprogramma. In een tweede aandachtspunt wil men de mogelijkheid scheppen om tijdig in te spelen op onvoorziene noden of ontluikende domeinen en te anticiperen op wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen. Hierin zullen de Joint Research Centres een rol spelen.

Ten slotte krijgt ook internationale samenwerking (ook met ontwikkelingslanden) aandacht in deze rubriek. De acties hier kunnen verschillende vormen aannemen. Het kan gaan om een Europese bijdrage tot internationale projecten, deelname van buitenlandse onderzoekers aan de excellentienetwerken,....

2.2. STRUCTUREREN VAN DE EUROPESE ONDERZOEKSRUIMTE

Deze tweede pijler omvat verschillende acties met de bedoeling volgende vier belangrijke dimensies binnen de Europese onderzoeksräume te structureren:

- Onderzoek en innovatie
- Menselijk potentieel en mobiliteit
- Onderzoeksinfrastructuren
- Wetenschap en samenleving

Voor het verhogen van de innovatiecapaciteit wordt (1) een nieuw soort fonds opgezet dat het oprichten van bedrijven door onderzoekers-ondernemers moet stimuleren en (2) wordt in diverse initiatieven voorzien die het domein van de economische en technologische intelligentie kunnen versterken.

De middelen voor mobiliteit zullen aanzienlijk opgedreven worden. Nieuwe beurzen zullen gelanceerd worden die enerzijds Europa aantrekkelijker moeten maken voor de wetenschappers uit derde landen, en anderzijds ook de excellente wetenschappers uit de EU zelf beter ondersteunen.

Wat onderzoeksinfrastructuur betreft wil men een geïntegreerde aanpak bevorderen die zowel transnationale toegankelijkheid, netwerking, onderzoeksprojecten, enz. samenbrengt.

De aandachtspunten die onder de rubriek wetenschap en samenleving aangekaart worden, zijn gebaseerd op een werkdocument van de diensten van de Commissie getiteld 'Wetenschap, samenleving en burgers in Europa'³. Aandacht zal vooral gaan naar het beter aansluiten van wetenschap en maatschappij, het versterken van de dialoog tussen beide en verantwoord voorstellen van de wetenschappelijke en technologische vooruitgang.

---

³ SEC(2000)1973 – werkdocument van de diensten van de Europese Commissie

2.3. VERSTERKEN VAN DE FUNDAMENTEN VAN DE EUROPESE ONDERZOEKSRUIMTE

Het versterken van de fundamenteën van de Europese onderzoeksruimte ten slotte wordt via twee verschillende paden aangepakt.

- Coördinatie van de onderzoeksactiviteiten, zowel nationaal als op Europees vlak
- Coördinatie van het onderzoeksbeleid binnen Europa

De coördinatie van de onderzoeksactiviteiten is gericht op het 'netwerken' van nationale acties en het wederzijds openstellen van de grenzen hiervoor. Ook wil men de banden tussen Europese initiatieven, zoals COST, acties ondersteund door ESF, alsook tussen de EU en andere Europese instellingen (CERN, EMBL, ESO en ESA) aanhalen.

Ter versterking van een gecoördineerd Europees onderzoeksbeleid worden de initiatieven voor benchmarking, het in kaart brengen van de excellentiecentra, ... ondersteund. Het voorstel kondigt hier ook foresight studies aan, alsook onderzoek naar O&O-indicatoren,...

3. Werkinstrumenten

Deze instrumenten (zie punt 1. Conceptoverzicht) zullen omvangrijke financiële middelen en menselijk kapitaal mobiliseren. Bovendien zijn zij zodanig gekozen dat zij integrerend werken en dus een grote impact zullen hebben.

Excellentienetwerken hebben tot doel duurzame samenwerking tussen onderzoekseenheden in een bepaald domein te verwezenlijken via een gemeenschappelijk programma. Dit zou moeten uitmonden in het ontstaan van belangrijke virtuele centres of excellence. De geïntegreerde projecten, vooral bedoeld voor publiek-private samenwerking zijn eerder geconcipieerd rond een duidelijk omschreven objectief (het bekomen van producten, procédés of wetenschappelijke en technologische kennis). Beide instrumenten zullen zodanig opgevat worden dat een grote mate van management autonomie verzekerd is binnen de consortia die het project verwezenlijken. Als derde instrument tenslotte wil de Commissie onderzoeksprogramma's of -projecten die door een aantal lidstaten opgezet worden, ondersteunen.

4. Vereenvoudiging

De Europese Commissie wil de regelgeving en het beheer aanzienlijk vereenvoudigen door het inzetten van bovenvermelde nieuwe instrumenten. Zo zal b.v. door het werken in grote projecten het aantal te beheren projecten en contracten aanzienlijk verminderen. De excellentienetwerken en doelgerichte projecten zullen autonoom door de deelnemers beheerd worden op basis van contracten met het consortium. Voor een aantal aspecten zal een beroep gedaan worden op externe organisaties, die wel onder de verantwoordelijkheid van de Commissie opereren.

5. Budget

Het voorstel voor het 6de Kaderprogramma omvat eveneens een indicatie van het budget dat voor de verschillende activiteiten voorzien wordt. Het maximum totaalbedrag (inclusief 1,330 miljard euro voor Euratom), bedraagt 17,5 miljard euro. Hiervan zou 12,77 miljard euro bestemd zijn voor de 'integratie van onderzoek', 3,05 miljard euro voor 'het structureren van de Europese onderzoeksruimte' en 450 miljoen euro voor 'het versterken van de fundamenteën van de Europese onderzoeksruimte'.

VASTSTELLINGEN EN AANBEVELINGEN

1. Algemeen

1.1. De VRWB heeft het voorstel van de Commissie voor het 6de Kaderprogramma met interesse doorgenomen en staat positief tegenover deze poging om de vernieuwing, aangekondigd in de mededeling 'Naar een Europese Onderzoeksruimte', ook te vertalen naar het concept van het Kaderprogramma. Wel wenst de VRWB een aantal opmerkingen en aanvullingen te formuleren.

1.2. Het voorstel draagt veel nieuwe ideeën aan, is duidelijk opgesteld in functie van de realisatie van een Europese onderzoeksruimte, maar is naar uitwerking minder vernieuwend dan de verwachtingen die aanvankelijk geschapen werden in de 'Busquin-nota'. De concrete uitwerking van de nieuwe ideeën is tevens nog redelijk vaag gebleven. De VRWB dringt er daarom op aan dat bij de verdere concretisering van het voorstel meer duidelijkheid gebracht wordt o.m. in de gebruikte begrippen, zoals excellentiecentra, grote geïntegreerde projecten, enz. Ook qua structurering dient het voorstel zeker bijgeschaafd te worden. De tekst is voor de onderzoeker in het veld niet duidelijk qua opportuniteiten en acties die zich, binnen de aangekondigde pijlers en instrumenten, zullen aandienen.

1.3. Gelet op vertragingen bij de totstandkoming van het Modelcontract van het 5de Kaderprogramma, beveelt de VRWB tevens aan dat de Europese Commissie tijdig duidelijkheid biedt omtrent de verschillende contractmodaliteiten en de daarbij geldende regels.

1.4. De consultatie van de diverse actoren uit het wetenschapsbedrijf via verschillende kanalen (forum van nobelprijswinnaars, de grote onderzoekscentra en de bedrijven), alsook via verschillende media, heeft bij het uittekenen van het Europese onderzoeksbeleid (i.h.b. de Europese onderzoeksruimte), een toenemende rol gespeeld. Deze volkomen nieuwe aanpak wordt erg op prijs gesteld. Evenwel, bij de voorbereiding van het 6de Kaderprogramma, is de inspraak van de onderzoekers (in universiteiten en onderzoeksinstellingen) minder geweest, temeer daar ESTA werd afgeschaft. De VRWB vindt het daarom aangewezen dat de Europese onderzoeksgemeenschap voldoende geraadpleegd wordt bij de inhoudelijke invulling van de acties (voorstellen voor werkprogramma's) en dit van bij het begin. De Commissie zou er tevens over moeten waken zich hierbij niet al te sterk te laten leiden door eventueel lobbywerk van grote bedrijven en grote landen.

1.5. Absolute transparantie vanaf het beginstadium is noodzakelijk. Tegelijk moet Vlaanderen er zélf over waken van bij het begin bij nieuwe initiatieven betrokken te worden. Enerzijds omdat dit wetenschappelijk en technologisch van groot belang is voor de eigen ontwikkeling van know how en anderzijds om te verzekeren dat nationale onderzoeksprogramma's zo optimaal mogelijk op de geboden mogelijkheden (onderzoeksfaciliteiten, variabele geometrie, ...) kunnen inspelen.

1.6. Evenals de Busquin-nota legt het voorstel voor het 6de Kaderprogramma zeer sterk de nadruk op vergelijking met de VS en Japan en wordt vooral de achterstand ten opzichte van deze landen benadrukt. Zoals reeds eerder aangehaald¹, mag dit niet de enige drijfveer zijn. Europa heeft namelijk in een aantal domeinen, zoals de mobiele telecommunicatie, automobielsector, biotechnologie, smartcards,... reeds een sterke marktpositie weten te verwerven. In die zin zou ook moeten nagegaan worden in welke prioritaire domeinen Europa zich zou kunnen en moeten profileren en welke troeven kunnen versterkt worden. Het komt er op aan deze positie blijvend te ondersteunen en te verstevigen.

1.7. Een van de aandachtspunten in de Busquin-nota was 'het beter gebruik maken van instrumenten voor indirecte steun aan onderzoek (b.v. fiscale maatregelen)'. In het voorliggend conceptvoorstel voor het 6de Kaderprogramma wordt daar niets van teruggevonden. De VRWB vindt nochtans dat de Europese Commissie hierin een katalyserende rol kan spelen o.m. door het verspreiden en uitwisselen van goede praktijken terzake, zoals destijds door commissaris Busquin werd aangekondigd.

2. Invoeren Europese O&O-norm

De VRWB herhaalt zijn aanbeveling dat het invoeren van een Europese O&O-norm reeds een stap in de goede richting zou zijn om de achterstand t.o.v. de VS en Japan te verkleinen. De lidstaten in de Europese Unie zouden kunnen overeenkomen dat, naar het voorbeeld van de Maastrichtnormen en de voorstellen rond een armoedenorm, ook voor O&O een bepaalde norm ingesteld wordt. Elke lidstaat moet aangemoedigd worden deze na te streven binnen een beperkte tijd en het niveau moet dit zijn van de best presterende landen.

3. Niet-gericht en langere-termijnonderzoek

3.1. Daar waar de Busquin-nota een zekere trendbreuk aankondigde door het belang van niet-gericht onderzoek te onderstrepen, wordt in deze tekst hieraan weinig aandacht besteed. In de vorige Kaderprogramma's werd vooral de nadruk gelegd op korte-termijnonderzoek (gemiddeld een 3 à 4-tal jaar) met een nadrukkelijk economische finaliteit. Ook het voorstel voor het 6de Kaderprogramma ademt nog teveel de oude stelling dat de economische groei recht evenredig is met de steun voor gericht onderzoek. Het oorspronkelijk Busquin-document daarentegen had het terecht over het uitbouwen van onderzoekscapaciteit die maakt dat de economie groeit in een land.

Artikel 163 van het Verdrag bepaalt dat de Gemeenschap niet alleen de wetenschappelijke en technologische basis van de Europese industrie moet bevorderen, maar ook alle onderzoeksactiviteiten die uit hoofde van andere beleidscompetenties van de Gemeenschap nodig worden geacht. Het huidige voorstel zou daarom meer ruimte moeten laten voor strategische doelstellingen van iets langere termijn.

De VRWB hoopt eveneens dat binnen de prioritaire thema's, mobiliteit, infrastructuur, sociaal-economisch onderzoek, ... voldoende ruimte zal zijn voor niet-gericht onderzoek. Duurzame samenwerking onder de vorm van excellentiecentra is ook reeds een stap in de goede richting.

3.2. Positief is dat de sociale en humane wetenschappen hun plaats krijgen in het 6de Kaderprogramma. Eén van de prioritaire thematische programma's is hiervoor bedoeld en ook de tweede pijler, meer bepaald de dimensie 'Wetenschap en samenleving' biedt mogelijkheden hiertoe. Ook studies rond de multiculturele samenleving mogen hierin niet ontbreken, zeker in het kader van de sociale cohesiegedachte van de Europese Commissie.

4. Programma- versus projectaanpak

4.1. De VRWB is voorstander van de voorgestelde, eerder programmatische aanpak, via prioritaire thema's in plaats van de vroegere projectmatige aanpak. Dergelijke programmatische aanpak laat b.v. via de netwerken toe interdisciplinair en complementair onderzoek samen te voegen. Bovendien kunnen verschillende 'stadia' binnen eenzelfde soort onderzoek gecombineerd worden.

4.2. Wel moet hierbij een voldoende mate van transparantie worden gegarandeerd. Onderzoeksgroepen moeten zich vlot kunnen aansluiten, zowel bij zich vormende als bij lopende netwerken, om te vermijden dat groepen voor langere tijd zouden uitgesloten worden van communautaire financiering rond een bepaald thema.

5. Science sharing

De VRWB verheugt zich erover dat het voorstel ook aandacht besteedt aan samenwerking met derdewereldlanden. Omdat dergelijke samenwerking op lange termijn voor Europa ook belangrijk is, had de VRWB in zijn advies bij de Busquin-nota immers gepleit voor meer initiatieven ter stimulering van science sharing met andere landen, in het bijzonder de ontwikkelingslanden.

6. Gecoördineerd en geïntegreerd beleid binnen de Europese Commissie

LINK MET INNOVATIE

6.1. Momenteel lopen heel wat initiatieven die vanuit verschillende Directoraten-Generaal ondersteund worden. De coördinatie gebeurt echter niet altijd even vlot. Het feit dat de bevoegdheid voor innovatie en voor onderzoek verdeeld is over twee commissarissen hoeft niet te betekenen dat de link tussen onderzoek en innovatie verbroken wordt. De beleidsvisie en -uitvoering van de Directoraten Generaal 'Onderzoek' en 'Onderneming en Innovatie' moeten op elkaar afgestemd worden.

LINK MET ONDERWIJS

6.2. Er moet tevens een koppeling gemaakt worden tussen onderzoek en onderwijs. In die zin is het interessant om, naast het aantrekken van buitenlandse onderzoekers, ook aandacht te besteden aan het aantrekken van studenten. Het lijkt immers niet ondenkbaar dat de 'mobiele' Socrates student ook als vorser gemakkelijker kiest voor een internationale carrière. Bovendien moet meer aandacht besteed worden aan de universiteiten als de kennis- en opleidingscentra voor het onderzoekspotentieel van morgen.

AANSLUITING BIJ PROTOCOLS,....

6.3. De Europese Commissie dient het 6de Kaderprogramma te gebruiken om haar internationaal aangegane verplichtingen maximaal na te komen. Positief is dat het voorstel reeds voor diverse acties aansluiting zoekt bij dergelijke verbintenissen die door de EU ondertekend werden. Zo wordt b.v. via prioritair thema 'Duurzame ontwikkeling en veranderingen in het aardsysteem' het protocol van Kyoto (inzake duurzame ontwikkeling en het behoud van het milieu) ondersteund.

7. Instrumenten

NETWERKEN VAN EXCELLENTIECENTRA

7.1. Het creëren van virtuele excellentiecentra (netwerken) brengt zeker schaalvoordelen mee en kan de noodzakelijke kritische massa bij elkaar brengen. Voor kleinere landen of regio's biedt dit netwerkconcept zeker meer mogelijkheden. Bovendien kan door het aaneenschakelen van centra met complementaire expertise en/of infrastructuur efficiënter gebruik ervan verzekerd worden.

7.2. Verder houdt dit de belofte in de wereldwijde zichtbaarheid en reputatie van de (individuele) onderzoeksploegen of -centra te vergroten. Dit zou een positief effect kunnen hebben op de aantrekkingskracht voor buitenlandse vorsers en de hersenvlucht misschien kunnen tegengaan.

7.3. Positief is eveneens dat volgens de voorstellen voor het 6de Kaderprogramma deze netwerken toegankelijk zouden zijn voor zowel universitaire onderzoeksgroepen, onderzoeksinstellingen als voor de industriële onderzoekscentra, en dat deze Centres of Excellence ook zouden opengesteld worden voor niet EU-onderzoekers of onderzoeksgroepen.

7.4. De VRWB stelt zich wel de vraag of deelname aan deze netwerken inhoudt dat men reeds als excellentiecentrum moet erkend zijn. In dit verband herhaalt de VRWB zijn eerdere bekommernissen:

- Bij het in kaart brengen van de wetenschappelijke en technologische excellentie moet erover gewaakt worden dat de selectie inderdaad gebeurt op basis van objectieve criteria zoals wetenschappelijke en technologische competentie, aanwezige infrastructuur, kritische massa en focus, én niet beïnvloed wordt door politieke of andere overwegingen.
- De VRWB waarschuwt eveneens dat men zich bij de keuze van deze centra niet mag baseren op centra met wereldfaam, naar het voorbeeld van CERN of MIT, ... Ook kleine maar excellente onderzoeksgroepen, die tot nu toe minder internationale bekendheid genieten, moeten in aanmerking kunnen komen. Een te eenzijdige visie zou tevens in de hand werken dat de grote Europese landen en de Europese onderzoekscentra zouden domineren, terwijl de kleinere landen uit de boot zouden vallen.
- Bij het in kaart brengen van de Centres of Excellence mag men zich evenmin beperken tot O&O voor industriële doeleinden met economische finaliteit. Er moet ook ruimte voorzien worden voor basisonderzoek en voor de cultuur-, gedrags- en maatschappijwetenschappen, met een belangrijke maatschappelijke valorisatie maar minder mogelijkheden voor spin-offs of patenten. Geen enkele discipline mag hierbij uitgesloten worden, in zoverre dienstig aan de Europese economische of maatschappelijke doelstellingen en beleid.

7.5. Bij het inventariseren van de Centres of Excellence zou men uiteraard de meest 'up to date' situatie als basis moeten nemen. Het systeem zou rekening moeten houden met de evolutie van O&O. De 'lijst' van Centres of Excellence zou daarom dynamisch en herzienbaar moeten zijn. Nieuwe initiatieven, die aan de voorwaarden voor excellentiecentrum voldoen, moeten in de toekomst kunnen opgenomen worden. Er moet eveneens aandacht besteed worden aan het vernieuwen, het competitief houden of terug afschaffen van de bestaande centra. Best wordt ook de wijze van inventariseren geëvalueerd, vernieuwd en geoptimaliseerd.

7.6. Tevens moet vermeden worden dat een té groot deel van de beschikbare middelen opgeslorpt wordt door deze excellentiecentra, waardoor zij uitgroeien tot onderzoeksmonopolies ten koste van andere uitmuntende onderzoeksteams.

GEÏNTEGREERDE PROJECTEN

7.7. De VRWB dringt aan op waakzaamheid opdat bij dergelijke projecten àlle spelers, dus niet alleen de grote en meest bekende onderzoeksgroepen, maar ook kleinere onderzoeksgroepen alsook de KMO's, aan hun trekken komen.

7.8. Tegelijk waarschuwt de VRWB dat de geïntegreerde projecten niet mogen uitgroeien tot logge 'megaprojecten', met een te groot aantal partners, die niet meer werkbaar zijn.

DEELNAME VAN DE EU AAN GEMEENSCHAPPELIJKE PROGRAMMA'S VAN MEERDERE LIDSTATEN

7.9. De VRWB ondersteunt dit principe, temeer daar de huidige manier van werken bij het Kaderprogramma, waarbij de goedkeuring van elke EU-lidstaat nodig is, bij een steeds groter wordende Europese Unie een zekere immobiliteit teweegbrengt.

7.10. De VRWB dringt aan op een 'werkbare vorm' van variabele geometrie. De activiteiten mogen geen exclusieve aangelegenheid vormen van een aantal (grote) lidstaten waarbij de (kleinere) lidstaten uitgesloten worden. Alle lidstaten moeten op de hoogte gebracht worden van het initiatief en hierover voldoende geïnformeerd worden, opdat zij zelf kunnen bepalen al dan niet deel te nemen. Dergelijke transparantie is vooral voor kleine landen en regio's van belang. Er zou een voorbeeld kunnen genomen worden aan de werkwijze bij ESF. Daar gebeurt het meespelen inderdaad via een open oproep en heeft elk lid achteraf nog recht op 'inbraak'.

7.11. Aangezien dit een volledig nieuwe aanpak is, vereist dit, zoals aangekondigd in het voorstel, voorafgaand verkennend onderzoek en overleg.

8. Coördinatie van onderzoeksprogramma's

8.1. De VRWB beaamt dat door een betere coördinatie, samenwerking en overleg tussen de verantwoordelijken voor nationale/regionale O&O-programma's, de grote Europese O&O-organisaties en de EU-programma's, de ingezette middelen efficiënter kunnen benut worden en duplicatie in de toekomst kan vermeden worden.

8.2. Ook het daadwerkelijk openstellen van de nationale programma's voor andere lidstaten is positief. Hierbij kan de EU inderdaad een stimulerende rol spelen. Dit mag echter niet uitmonden in directe inmenging van de Europese Commissie en extra bureaucratie.

8.3. Er moet een duidelijke afbakening komen tussen acties die voor de EU weggelegd zijn en taken die nationaal moeten blijven. In het kader van de subsidiariteit lijkt het interessant dat excellentiecentra, maar ook netwerken en grote acties (b.v. ESA, EUREKA,...), die een duidelijke Europese dimensie hebben en gericht zijn op de bevordering van de competitiviteit van Europa, op Europees niveau gefinancierd worden.

9. Onderzoeksinfrastructuur

9.1. De VRWB heeft hier eerder reeds uitgebreid aandacht aan besteed en zijn bedenkingen en aanbevelingen samengevat in een commentaar⁴. De VRWB verwijst dan ook in eerste instantie naar deze aanbevelingen, maar wenst toch een aantal aspecten extra te benadrukken.

9.2. De term infrastructuur mag niet verengd worden tot het genre faciliteiten zoals CERN, ESRF, ESO,... . Ook kleine maar unieke en kwalitatief hoogstaande faciliteiten zouden in aanmerking moeten komen. Dit zou voor Vlaanderen de mogelijkheden op deelname uitbreiden. Ook bij de humane wetenschappen groeit de behoefte aan grote investeringen. Collecties, databanken, ... zouden daarom als evenwaardig aan investeringen in 'klassieke' apparatuur moeten beschouwd worden.

9.3. Men mag niet komen tot een situatie waarbij Europese sponsoring via b.v. de EU-Kaderprogramma's zou leiden tot structurele financiering van steeds dezelfde grote infrastructuur. Dergelijk statisch beleid werkt in de hand dat 'claims' uit het verleden vanzelfsprekend beslag leggen op de middelen, waardoor de ruimte voor de ontwikkeling van nieuwe onderzoeksgebieden en nieuwe initiatieven beperkt blijft. Daarom moet aangedrongen worden op een frequente evaluatie en herziening van deze grote infrastructuur.

9.4. De Vlaamse overheid dient hierbij tevens de Vlaamse deelname in zijn totaliteit permanent op te volgen, opdat deze zo optimaal en zinvol mogelijk zou ingevuld worden.

9.5. Nieuwe faciliteiten zouden er alleen mogen komen na een grondige behoeftebepaling waarbij enkel op grond van kwaliteit en niet om politieke of diplomatische redenen beslist wordt. De aangekondigde feasibility studies moeten dan ook in die zin opgevat worden.

9.6. Ook hier is absolute transparantie vanaf het beginstadium noodzakelijk.

⁴ VRWB-Commentaar , ' EU-Conferentie over grote apparatuur'- commentaar ter voorbereiding van het Vlaams standpunt, 29 juni 2000

10. Mobiliteit

10.1. Zeker positief is dat de Europese Commissie meer aandacht en financiële middelen aan mobiliteit wil besteden. In het bijzonder het tegengaan van de brain drain en het aantrekken van buitenlandse onderzoekers verdient aandacht. Eveneens positief hierbij is dat men onderzoekers uit de derde wereld niet links laat liggen.

10.2. Uiteraard moet over de grenzen heen gestreefd worden naar soepeler administratieve regelingen (b.v. visa, ...) voor mobiliteit. De belangrijkste uitdagingen voor initiatieven liggen uiteraard bij de lidstaten zelf, maar de Commissie kan hierbij als katalysator optreden.

11. KMO's

11.1. De VRWB stelt tot zijn tevredenheid vast dat het voorstel voor het 6de Kaderprogramma, in tegenstelling tot de Busquin-nota, wél acties voorziet die innovatie in KMO's op een Europees niveau aanmoedigen. Onder meer de deelname van KMO's aan de excellentienetwerken en de geïntegreerde projecten zou gestimuleerd worden. Daarnaast zouden bijkomende acties zich richten op collectieve en op coöperatieve onderzoeksprojecten waarbij KMO's de kans krijgen samen te werken met onderzoeksinstituten en universiteiten.

11.2. Het initiatief m.b.t. tot collectief onderzoek moet gedreven worden door de reële noden van de KMO's en dus ten voordele van deze laatste.

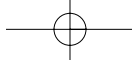
11.3. Belangrijk is dat deelname van de KMO's aangemoedigd wordt door administratieve vereenvoudiging.

12. Pro-actief onderzoek

De VRWB vindt het positief dat het voorstel voor het 6de Kaderprogramma de mogelijkheid voorziet om in te spelen op toekomstige noden en ontluikende domeinen. Dit wijst immers op een zekere toekomstvisie. De VRWB is wel van oordeel dat voor dit type onderzoek voldoende en vooraf vastgelegde middelen moeten worden gereserveerd.

13. Kwaliteit

Het voorstel voor het 6de Kaderprogramma besteedt, net zoals de Busquin-nota, praktisch geen aandacht aan kwaliteitsbewaking a priori, noch a posteriori van het wetenschappelijk onderzoek. De VRWB pleit daarom dat o.m. de evaluatie- en selectiecriteria voor excellentiecentra, maar ook voor grote infrastructuur voldoende transparant zouden zijn om te verzekeren dat EU-onderzoek daadwerkelijk een kwaliteitslabel draagt.

14. Joint Research Centres

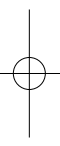
De VRWB stelt dat de Joint Research Centres op competitieve basis aan de acties kunnen deelnemen. De VRWB is principieel voorstander van een open toegang, maar er moet wel een differentiatie van financieringsmechanismen worden voorzien met voorwaarden voor een additionele financiering, zodat dubbelfinanciering wordt vermeden.

15. Aandacht voor vrouwen in de wetenschap

In de Busquin-nota werd het belang benadrukt van een Europese aanpak, gekoppeld aan de nationale inspanningen, om een grotere rol voor vrouwen in het wetenschappelijk onderzoek te bewerkstelligen. De VRWB vindt het spijtig dat het voorstel voor het 6de Kaderprogramma hierop bijna niet inspeelt ondanks de mogelijkheden via bepaalde acties.

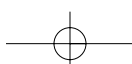
16. Aandacht voor de dalende instroom in de beta-wetenschappen

Ook van de aangekondigde inspanningen om de interesse van jongeren voor de β -wetenschappen te verhogen is in het voorstel praktisch geen sprake meer. Nochtans laten sommige van de aangekondigde initiatieven hier ruimte voor.

Elisabeth Monard
Secretaris

Roger Dillemans
Voorzitter

De Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB), opgericht bij decreet van 15 december 1993, is het adviesorgaan voor de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement inzake elke aangelegenheid betreffende het wetenschaps- en technologiebeleid. De VRWB is een uniek forum waar vooraanstaande actoren uit de academische en sociaal-economische wereld zich beraden over de algemene krachtlijnen van het te voeren wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen. De VRWB is samengesteld uit een voorzitter en zestien leden, allen benoemd op grond van hun deskundigheid en/of betrokkenheid bij het wetenschaps- en technologiebeleid in Vlaanderen. Zes van deze leden worden voorgedragen door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), telkens drie door de werkgevers- en werknemersorganisaties vertegenwoordigd in de SERV, en vier leden worden rechtstreeks benoemd door de Vlaamse regering. Vijf hoge ambtenaren uit de Vlaamse administratie nemen met raadgevende stem deel aan de vergaderingen.

Uitgave van de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid (VRWB)

R. Dillemans, voorzitter
E. Monard, secretaris

VRWB-secretariaat
North Plaza B
Koning Albert II-laan 7 - 4e verd.
B-1210 Brussel

Tel. +32 (0)2 553.45.20
Fax +32 (0)2 553.45.23
e-mail: vrwb@vlaanderen.be
website: www.vrwb.vlaanderen.be

